

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Det medfødte og det gienfødte Menneskeliv", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: [https://tekster.kb.dk/text/gv-1857\\_1196-txt-shoot-idm109.pdf](https://tekster.kb.dk/text/gv-1857_1196-txt-shoot-idm109.pdf) (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

## Det medfødte og det gjenfødte Menneskeliv.

(N. F. S. Grundtvig).

Saalænge som en *Abekat* kun behøver at sætte sig paa Bagbenene, at blive klædt paa, og taalelig at efterabe vor Spiisning og lidt Skræder-Syning, for i vore Øine at være ligesaa forsvarligt et *Menneske*, som andre simple Folk, saa længe nytter det ikke at tale eller skrive til os om det egenlige *Menneske-Liv*, enten det *barnlig medfødte*, som vi fødes med af Modersliv, eller det *barnlig gjenfødte* *Menneske-Liv*, som vi fødes til i Herrens Daab af Vand og Aand. Dog ikke det alene, men selv, naar vi er kommet efter, at det er *Mund* og *Mæle*, Ordet og Talen, som egenlig og kiendelig skiller os *Mennesker* fra alle de "*Umælende*", selv da ligger *Menneske-Livet* for os i Bælgmørke, saalænge *Ordet* er os kun et *Mundsveir* med en egen Lyd, thi derved bliver *Menneske-Ordet* endnu ingenlunde væsenlig forskielligt fra alle Brøl og Bjef, end sige da fra den Efterbelse derad, som jo baade Stær og Skader og især Papegøier kan afrettes til.

Først da, naar det er faldet os paa Sinde, at der i *Menneske-Mælet* og *Menneske-Talen* 197paa vor Tunge og paa vore Læber, kan og skal være noget forunderligt Noget, og noget Mageløst, som ingen Fugl og intet Dyr kan afrettes til at efterligne, kort sagt, noget Skaberligt og Guddommeligt, som vi maae kalde saa, fordi vi, efter vor Erfaring, kun har det tilfælles med hinanden og følgelig med vor fælles, usynlige Gud og Skaber, først da er vi skikkede til at tænke over *Menneske-Livet*, paa de forskiellige Trin, hvorpaa, og under de adskillige Skikkelser, hvorunder, dette Liv har aabenbaret eller kan aabenbare sig for os. Vi opdager nu let, at *Menneske-Ordet* og *Menneske-Talen* kan og skal have en *tre dobbelt* Beskaffenhed, der i denne Verden er dem eiendommelig, altsaa at de kan og skal have tre saa kaldte *Egenskaber*, som kiendelig adskiller dem fra alt hvad der kun er Skvalder og Eftersnak, thi vel baade kan der være og er der stor Forskiel paa, *hvormegen Kraft*, *hvormegen Sandhed* og *hvormegen Kiærlighed*, der levende udtrykker sig i *Menneske-Talen*, men Noget deraf maa dog findes i al *Menneske-Tale*, som skal svare til sit Navn, saa at naar vi finder, der ikke er mindste *Kraft*, Fynd eller Klem i en saakaldt Tale, da kalde vi den død og tom, og finder vi slet ingen *Sandhed* i den, da kalder vi den *falsk* og *uægte*, og finder vi slet ingen *Kiærlighed* i den, da kalder vi den umenneskelig og hjerteløs.

Staaer nu dette kun urokkelig fast, at *Menneske-Livet* har sit eneste kraftige Udtryk, visse Maal og klare Speil i *Menneske-Talen* med en høiere, usynlig Kraft, med inderlig Sandhed og uskrømtet Kiærlighed, da har vi Stedet, hvorfra det kan og 198skal sees, kan og skal bestandig klarere indsees, at det *medfødte* og det *gjenfødte* *Menneske-Liv* vel er saa himmelvidt forskiellige, som Beskaffenheden, Vidden og Graden af de høiere *Livs-Kræfter*, af *Sandfærdigheden* og *Sandheden* og af *Kiærligheden* og *Godheden*, hvormed *Menneske-Livet* udtrykker sig i *Menneske-Talen*, men at det dog paa den anden Side altid er det *selvsamme* *Menneske-Liv*, vi taler om, med de samme Love og oprindelige Egenskaber, de samme *Livs-Kræfter* og *Kiendemærker*, saa at *Menneske-Livet* i sin allerdunkleste, sin allerfattigste og sin allerureneste Skikkelse, dog igrunden er af samme Art, som *Menneske-Livet* i sin allerrigeste, allerreneste og allerklareste Skikkelse, saa at, for at sige alt med eet Ord, *Røveren* paa *Korset* havde samme *Menneske-Liv* tilfælles med *Guds* eenbaarne *Søn*, Vorherre *Jesus Christus*, til hvem han raabde: Herre, tænk paa mig, naar Du kommer i dit Rige! og af hvem han fik det sanddru, mageløst kraftige og kiærlige Svar: sandelig, sandelig, siger jeg dig, idag skal du være med mig i Paradis.

Dersom det ikke var saaledes, da kunde *Guds* eenbaarne *Søn* ligesaalidt villet være og være blevet et virkeligt *Menneske-Barn*, født af en Kvinde, som noget kvindefødt *Menneske-Barn* enten vilde eller kunde blive et virkeligt *Guds-Barn*, født af Vand og Aand, thi da udelukde Guddommeligheden *Menneskeligheden* og *Menneskeligheden* igien Guddommeligheden af sig, og der kunde ikke længer være Tale om nogen aandelig og hjertelig Giensidighed, Tilbøie lighed og Vexel-Virkning. Det er derfor ganske i sin *bagvendte* Orden, naar *Mahomedanske* Theo<sup>199</sup>loger, som under allehaande Navne har været enige med Mahomed og Koranen om at erklære den *guddommelige* og *menneskelige* Natur for saa væsenlig forskiellige, at slet ingen levende Berørelse var tænkelig, naar de ikke blot benægtede Mueligheden af *Guds* Søns Kiødspaatagelse og Sammen-Smeltingen af den guddommelige og menneskelige Natur i Vorherres *Jesu Christi Personlighed*, og benægtede følgelig Mueligheden af hele Gienløsnings-Værket; men naar de tilsidst nægtede Mueligheden af enhver guddommelig Aabenbaring til *Mennesket* og guddommelig Bønhørelse af *Menneske-Bønner*; thi af den første Grund-Løgn flyder alle de andre smaa og store Løgne, og var *Mennesket* ikke skabt i *Guds Billede*, da kunde *Mennesket* jo heller aldrig være faldet derfra eller fornyes dertil, eller i det hele gjøre sig nogen sand og levende Tanke om *Gud*, *Hans Aand*, *Hans Ord* og *Hans Rige*.

Derimod er det aabenbar selvmodsigende, vrævlevurnt og yderst kiedsommeligt, naar de Theologer, som, hvad enten de kalder sig Catholske eller Protestantiske, evangelisk-lutherske eller bibelske, indrømmer

og paastaaer baade Menneskets Skabelse i Guds Billede og Fornylsen efter det samme Billede ved Troen paa den Guds Søn og Menneskens Søn, Vorherre *Jesus Christus*, men som ligesaa ivrig paastaaer, at "*Syndefaldet*", som er indtruffet mellem Skabelsen og Fornylsen, og som gjør Gienfødselen og Fornylsen uundværlige til Salighed, dette Syndefald skal saaledes have vanskabt eller rettere udsløttet og i Bund og Grund ødelagt Mennesket og hele Menneske-200Livet i Guds Billede, at der er ikke Gran eller Spire tilbage af den medfødte Herlighed og af det medskabte Forhold mellem Gud og Menneske, saa at om det *faldne Menneske* gjælder alt hvad de mahomedanske Theologer paastaaer om Mennesket i det hele, og saavel hele *Aabenbarings-Historien*, som hele *Gienløsnings-Værket* bliver da en Række af *Umueligheder*, der alle skal overvindes med det døde og magtesløse *Skriftsprog*, at hvad der er *umueligt* for *Mennesker*, det er *mueligt* for *Gud*.

Jeg kalder dette *Skriftsprog* dødt og magtesløst, fordi det ene er i sin døde og magtesløse *Bogstavelighed*, at det kan synes tjenligt til at overvinde *alle Slags Umueligheder*, thi saasart dette Herrens *Ord* bliver *Aand* og *Liv* for os, da seer vi strax, at hvad dette *Ord* gjælder, og hvad det baade kan og vil tilintetgjøre, det er kun de *egenlige Umueligheder* (adynata), som kun er *Umueligheder*, hvor *Almagten* fattes, men at det paa ingen Maade gjælder, eller kan og vil tilintetgjøre de *uegenlig* saakaldte *Umueligheder*, som vi hellere skulde kalde *Ugjørligheder* eller *Usigeligheder*, hvad nemlig hverken Guder eller Mennesker kan gjøre, uden aabenbar at stride imod sig selv, eller kan sige, uden klarlig at modsige sig selv; thi vilde man paastaae, at ogsaa i denne Henseende var alt det for *Mennesker umuelige* dog *mueligt* for *Gud*, da var det en Guds-Bespøttelse og en Sandheds-Fornægtelse, hvorimod Guds-Røsten og Sandheds-Bevidstheden i os, som er "*Samvittigheden*" maatte oprøre sig, da *Ordet* i vor Mund og i vort Hjerte derved aabenbar fra201kiendtes al Bekvemhed til at udtrykke *nogensomhelst* aandelig og evig Sandhed, med mindre det skulde blive den eneste for Mennesker tilgiængelige Sandhed, at der var *ingen* aandelig og evig Sandhed, eller at *ikke Sandheden* men *Løgneren* var *Sandheden*.

Dette synes vel endnu for de Fleste enten Ordkløveri eller dog en meget mørk Tale, men ikke for *Christne*, som troer, at Verdens Frelser, Guds eenbaarne Søn, Vorherre *Jesus Christus*, han er baade den evige *Sandhed* og *Guds-Ordet* selv, i egen guddommelige Person, thi heraf følger jo nødvendig, baade at alt hvad der *strider* mod evig *Sandhed*, det er *ugjærligt*, altsaa hvad vi kalder umuligt for *Gud*, og at et *Ord*, der, naar det var *sandt*, maatte udslukke Ordets Lys og derved tilintetgjøre det, det er netop *usigeligt* for *Ordet*, som er *Gud* og blev *Kiød*, altsaa i den Mening netop umueligt for den sande *Gud*, der hverken kan eller vil *nægte sig selv*, fordi Sandheds-Fornægtelse er Løgnens Bekræftelse, og, som det egenlige U-Ord, U-Aandens, Løgnerens, Djævelens førstefødte Søn.

Heraf kommer det da ogsaa, at alle de Skriftkloge, der strængt holde fast paa den Grundsætning, at ved Syndefaldet blev Mennesket saa fremmed fra *Gud* og alt Guddommeligt, som om han aldrig havde været skabt i Guds Billede, altsaa blev *Mennesket* enten et blot Dyr, eller dog et *U-Menneske*, de paastaaer ogsaa ganske rigtig, at alle syndige Mennesker er *Djævelens Børn*, som dog ved Troen paa ham, som kom for at nedbryde Djævelens Gier202ninger, skal paa en ikke blot for os ubegribelig, men især for den sande *Gud* og det evige Sandheds-Ord *umuelig* Maade, *omskabes* til *Guds Børn*.

Dette strider vistnok stik imod hvad vi veed om Herrens Lærdom og mod hans Apostlers skriftlige Vidnesbyrd, men de Theologer, som begynder med at paastaae, det hører til Guds Egenskaber, at alt hvad der er *umueligt* for *Mennesker*, og da især, at bryde ned med den ene Haand, hvad man bygger op med den Anden, og ligefuldt at reise en stolt Bygning, der kan trodse Tiden og Helvedes Porte, det er meget mueligt for *Gud*, de Theologer, kan jeg troe, maa jo sagtens tænke, det hører til Børne-Lærdommen, at hvad der er meget mueligt selv for ulærde Folk, og hvad Fanden kan gjøre som ingen Ting: *at modsige sig selv* i hvert *Aandedræt*, det tør dog vel ingen paastaae, skulde være *umueligt* for *Gud*, og skiøndt det er Daarekiste-Snak, kan jeg dog virkelig ikke anderledes forklare mig, hvorledes netop de Theologer, der ikke blot sværger paa, at Guds aabenbarede Ord findes *udelukkende* i Bibelen, men tillige forfægter den saakaldte Inspiration eller Indblæsning af hver *Tøddel i Skriften*, dog ikke gjør sig mindste Betænkelighed ved at paastaae det stik modsatte af hvad skrevet staaer, som det rette Guds aabenbarede Ord, thi dette forudsætter jo en hemmelig Indvielse af Aanden i en Tankeflugt, der spotter alle Grændse-Skiel, selv dem mellem *Lysets* og *Mørkets*, mellem *Sandhedens* og *Løgnens*, saavelsom det mellem *Viisdommens* og *Galskabens* Rige.

203Naar saaledes Herren siger: jeg er dertil født og kommet til Verden, at jeg skal vidne for *Sandheden*, hvo som er af *Sandhed*, hører min Røst, og han fremdeles siger: ikke de Sunde, men kun de Syge har Læge behov, jeg er ikke kommet for at kalde Retfærdige, men Syndere til Omvendelse, hvo som er af *Gud*, hører Guds Ord, men I, som har *Djævelen til Fader*, I vil gjøre eders Faders Villie, som er *Løgneren* fra Begyndelsen, der, naar han lyver, taler af sig selv, naar Herren siger alt dette, og vidner, at Ingen kommer til ham uden at drages af den himmelske Fader og oplæres af *Gud*, og naar hele hans Lærdom stemmer overeens hermed, saa maatte han jo ret med Flid *modsig sig selv*, dersom det skulde være hans rette Mening, at alle Mennesker, undtagen han selv, altsaa ogsaa hans *Moder Marie*, hans *Fader Abraham* og den Discipel, *han elskede*, var ligesaavel *Djævelens Børn* som *Cain* og *Judas Iskariot*, saa Forskiellen blev kun, at Nogle troede, han, som Guds eenbaarne Søn, kunde og vilde paa en umuelig Maade gjøre *Djævel-Unger* til Guds Børn, og de blev ved den Tro virkelig Guds Børn, men de, som ikke kunde eller vilde troe paa den Umuelighed, de blev ved at være *Djævel-Unger* evindelig.

Pennen bryder sig jo ikke om, hvad der skrives med den, og Papiret rødmer ikke, men enhver Christen føler dog sikkert, at han aldrig kunde lade saa bespottelige Ord gaae over sine Læber, men vilde vende sig med Afsky fra enhver, som, under Navn af Christi Evangelium førte en saadan bespottelig Tale, der 204ligesaa aabenbar strider mod Herrens Ord og Lærdom som mod Samvittighed og sund Menneskeforstand.

Hele den saakaldte *Bibel-Historie* kan da ogsaa, som *guddommelig Aabenbarings-Historie* blandt *Menneske-Børn*, kun være sand under den Forudsætning, at Menneske-Livet *før og efter Syndefaldet* og *før og efter Gienfødelsen* er aldeles eensartet og igrunder det selvsamme, thi dersom *Adams Menneske-Liv* i Guds Billede var tilintetgjort ved *Syndefaldet*, da hverken kunde Gud tiltale den faldne *Adam* eller *Adam* svare ham, og da kunde endnu mindre *Adams-Barnet*, *Abraham*, kaldes *Guds Ven*, eller Gud tale med *Adams-Barnet Moses*, som en Mand med sin Næste, eller Guds Aand hvile paa *Adams-Børnene Samuel* og *David* og alle Propheterne og paa *Johannes den Døber*, da kunde Gud hverken bruge Menneske-Tunger til sin Tale eller røre Menneske-Hjerner med sin Røst, da var *Adams Kiøn* fortryllet og forgjort enten til en *Dyre-Art* eller en *Djævl-Yngel*, eller en af Dyriskhed og Djævelskab unaturlig sammenhexet Vanskabning, der intet havde enten at frelles fra eller at frelles til, saa under denne Forudsætning er der kun Mening i hvad Djævelens Børn altid har tænkt og sagt, at den saakaldte *menneskelige Tilværelse* var kun en Deel af de faldne Engles *Helved-Straf* og Fangenskab i Mørkets Lænker, hvad *Ægypterne* paa deres Viis udtrykte meget pænt ved at sige, at *Guderne* af Frygt for *Typhon* med *Lynilden* havde skjult sig hos *Dyrene*.

205Forudsætter vi altsaa, som hele vor *Hellige Skrift* og vor kvindefødte *Frelser*, *Jesus Christus*, at det er *Adams* og *Evas Menneske-Liv* i *Guds Billede*, der, trods *Syndefaldet* og alle dets gruelige Følger, har forplantet sig uafbrudt til *Frelseren*, som "*Kvindens Sæd*," og er i ham, som den *anden Adam* og det *ny Menneske*, rensat, forsonet med Gud og opreist til et *nyt Levnetsløb* i *Sandheds Retfærdighed*; da maae vi nødvendig ogsaa betragte det ny, christelige Menneske-Liv i Herrens Menighed som det selvsamme Menneske-Liv, oprundet hos *Adam*, forplantet gennem *Eva*, faldet, udplyndret, mishandlet og fordærvet af den Onde hos os alle, men opreist af *Faldet*, frelst, helbredt og guddommelig udstyret i *Christus*, og saaledes ved *Daaben* uafbrudt gienfødt hos den *Christne* Menighed, saa at Menneske-Livets christelige Gienfødselse og Fornyelse altid og hos os alle forudsætter og udspringer ved den *Helligaand* af det gamle, oprindelige Menneske-Liv, der ligesom *Eva*, er den eneste menneskelige *Livs-Moder* paa *Jorden*, der aldrig kan synke saa dybt eller for armes og fordærves saa ganske, at hun jo kan søge og finde Naade hos Gud, og føde den Allerhøieste Børn, som det lyder hos Propheten: skulde jeg, som lader *Andre* føde, selv tillukkes!

Over denne Guds Naades nødvendig dunkle Huusholdning er det nu, *Lyset* oprinder, naar vi betragter *Ordet* hos Gud og Mennesker ikke blot som det eneste *Aabenbarings-Middel*, følgelig som *Livs-Lyset*, hvormod *Skriften* siger, at Alt hvad som aabenbarer, det er *Lys*, og at *Ordet* er det 206*Livs-Lys*, som oplyser hvert Menneske, der kommer til *Verden*, men betragter *Ordet* tillige som det *aandelige Livs* eneste *Udtryk*, saa *Ordet* hos Mennesket er baade det guddommelige *Livs-Billede* og *Lys-Billede*, hvori Gud skabte Mennesket.

Heraf følger nemlig, at vi i *Menneske-Ordet* om det *Usynlige*, *Aandelige* og *Evige*, kan følge baade Menneske-Livets *Indvikling* og *Udvikling*, kan sikkert spore baade *Syndefaldet* med alle dets sørgelige og fordærlige Følger, og spore *Opreisningen* med alle dens livsalige, og glædelige Frugter, saa at medens vi umuelig kan fristes til at miskiende Menneske-Livets *Fordærvelse* ved *Synden* og *Fortabelse* ved *Døden*, saa fristes vi dog ligesaa lidt til at miskiende *Livets* som *Ordets* eensartede *Beskaffenhed* og uafbrudte *Sammenhæng*: og her er det da tillige *Lyset* opgaaer over alle *Folks* og *Tungemaal*s Forhold til det ny christelige *Liv* og de *ny Tunger*, ligesom af *Ild*, der sætter sig paa enhver af dem, udtrykker sig, som *Aanden* vil, og udtaler det samme Guds Naades *Storværk* paa alle *Folks* eget *Modersmaal*.

Denne Oplysning om *Menneske-Livet* og *Menneske-Ordet* med levende Røst, som uadskillelige, og som den nødvendige Forudsætning ved al sund Tale om et i *Menneske-Livet* indtrædende og indgribende *Guds-Ord*, altsaa ved enhver menneskelig Tale om en *guddommelig Aabenbaring*, dens *Indtryk* paa Menneske-Hjertet og dens *Udtryk* paa Menneske-Tungen, denne Oplysning kan man jo godt paastaae, er mere *blot menneskelig* end den *egenlig* er *christelig*, thi baade gjælder den Forholdet 207mellem Gud og Menneske og mellem *Aand* og *Støv* i det Hele, og kan følgelig godt *tænkes* i *Verden* *foran* *Christendommen*, men da den *christelige Aabenbaring* dog ret *egenlig* er "*Ordets Kiødspaatagelse*" og den christelige *Gudsdyrkelse* i *Aand* og *Sandhed* er *Legemets christelige Ord-Modtagelse* og *Ord-Udgydelse* (*Hørelse* med *Øren* og *Bekiendelse* med *Munden*), saa baade udspringer Oplysningen om *Ordet* nødvendig af det *christelige Menneske-Liv* og er aldeles uundværlig til dette christelige Menneske-Livs fuldstændige *Udvikling*, *Væxt* og *Forklaring*.

Hvorledes nu denne *Ordets* Oplysning i sit *Livs-Forhold*, som en *Logos-Lærdom* eller *Christo-Logi*,\*Man maa nemlig vide, at "*Logos*" paa *Græsk* svarer til "*Ordet*" paa *Dansk*. gjærede og uddampede i den gamle *Græker-Menighed*, det er en meget dunkel og indviklet *Sag*, som man endnu kan have ondt nok ved at oprede, og som følgelig ikke giver nogen Oplysning; men derimod skal det bidrage uberegnelig til at sikre og klare denne Oplysning, historisk at betragte *Ordets* og *Tungemaalets* *Liv* og *Levnet* hos *Guds Folk* og hos *vort eget Folk*, saa derpaa vil jeg stræbe at henlede alle oplyste *Christnes* *Opmærksomhed*.

Det vilde imidlertid her falde meget for vidtløftigt, at indføre Læseren i denne Betragtning af det *Ebraiske* og det *Danske* *Tungemaal*, og i en *Sammenligning* af deres *Bekvemhed* til at udtrykke "*aandelige Ting* med

aandelige Ord", saa det maa jeg gjemme til en anden Gang, men jeg skal til 208 Slutning stræbe i Almindelighed at oplyse den saa gruelig misforstaaede *Sammenhæng* mellem det *Folkelige* og det *Christelige*, ved at gjøre opmærksom paa ethvert *Tungemaal*s uopløselige *Sammenhæng* med det *Folks* hele Hjertelag, Tankegang og Udvikling, hvis *Modersmaal* det er.

Da nemlig Christi Aand og Evangelium, hvor de kommer hen, hverken fører det *Ebraiske*, *Græske* eller noget andet *Tungemaal* med sig, som kan og skal meddeles de *Troende*, men laaner under alle Himmel-Egne *Folkets Modersmaal* at udtrykke sig paa og virke igiennem, saa følger heraf ikke blot, at *Christendommen* fra først af maa nøies med den Grad af Bekvemhed, *Folkets Modersmaal* allerede *forud* har til at bære, udtrykke og meddele *aandeligt* Lys og Liv, men heraf følger tillige, at med al den Magt og Ret, som Guds Aand har til at bøie og bruge alle *Tungemaal* efter sin Villie, efter Sandheds Krav og Kiærligheds Tarv, saa maa det dog, for at naae sit Øiemed til at oplive og oplyse Folket, skee i en *folkelig* Retning og i *Modersmaalets egen Aand*.

Hvis saaledes noget hedensk *Tungemaal*, som man har sagt, jeg veed ikke med hvormegen eller hvorliden Ret, om det *Chinesiske* *Tungemaal*, ikke havde noget Ord og Udtryk for den *usynlige* og dog *levende Gud*, som alt det Synliges Herre, da kunde Christi Aand umuelig *aabenbare* sig og Guds Naades Ord paa dette *Tungemaal*, fordi det at aabenbare sig og den guddommelige Sandhed for et Menneske, netop er, giennem et *Ord*, som Mennesket kiender og levende tilegner sig, at gjøre ham bekiendt 209 med Gud og det Guddommelige, Usynlige og Evige, som disse Ting er i Sandhed.

Den Bøining og Udvikling, som Guds Aand maa give ethvert *hedensk Modersmaal*, for at det kan blive skikket til at udtrykke baade den gamle og den ny Pagts *Aabenbaring*, er saaledes vistnok uberegnelig stor, men dog bundet til *Modersmaalets Aand* og *Grund-Ord*; thi vel kan et hedensk *Tungemaal* godt fattes og vil i Regelen fattes baade Ordene "*gudelig*" og "*Gudelighed*", "*aandelig*" og "*Aandelighed*", men skal et *Tungemaal* kunne modtage disse og utallige andre Udviklinger og Berigtigelser af Guds Aand, da maa det *ikke* oprindeligt fattes Ordene "*Gud*" og "*Aand*," eller noget af de aandelige Grund-Ord "*Sandhed*", "*Samvittighed*", "*Frihed*" og "*Kiærlighed*", som en guddommelig *Aabenbaring* maa *forefinde*, for at begynde sin levende Virksomhed, og naar vi nu derhos veed, hvad *Erfaring* lærer, at ethvert *Tungemaal*s *levende* Udvikling i *aandelig* Retning kun gaaer for sig under en tilsvarende Udvikling af *Folke-Livet* i det hele, saa nødes vi til at betragte *Folke-Livet* paa hvert givet Sted for det *ny christelige Livs Forudsætning* og *Betingelse*, da det kun er i de adskillige *Folks Liv*, at Menneske-Livet er virkelig tilstæde, ligesom det kun er gjennem *Folkenes Modersmaal*, at *Menneske-Ordet* er i *levende Virksomhed*.

Ligesaa aandløst og bagvendt som det derfor er, at ville bandsætte og saavidt muligt udrydde det *gamle*, oprindelige *Menneske-Liv*, for at skaffe det *ny*, christelige *Menneske-Liv* Plads og Raade<sup>210</sup>rum, ligesaa bagvendt og aandløst er det at bandsætte og saavidt muligt udrydde *Folke-Livet*, for at sætte *Christen-Livet* i dets Sted; thi naar man siger til *Folke-Aanden*: far ud, du urene Aand, og giv den *Helligaand* Plads! da kan man derved nok blive *Folke-Aanden* kvit, men man er saa langt fra at faae den *Helligaand* isteden, at man, saavidt mueligt, derved lukker sig selv og Folket for alle *Aander*, for al *aandelig* Indflydelse og Indskydelse, al *aandelig* og *hjertelig* Forstand og Oplysning.

---